PRZYMOWIENIE SIĘ

Jaśnie Wielmożnego Imci Pana

M I C H A Ł A

ZALESKIEGO

WOYSKIEGO W. X. LITT:

POSŁA WOIEWODZTWA TROCKIEGO

Na Sessyi Seymowey Dnia 31. Sierpnia R. 1790.

MIANE.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE NASZ MIŁOSCIWY!
PRZESWIETNE SKONFEDEROWANE RZPLITEY STANY!

Kiedyśmy przypominaiąc sobie nieszczęścia znoszone, zabiegali do czasu ich powtorzeniom, kiedy powodzenia postronne, których Nam odnowieniem grozono, odwracaliśmy z męstwem i godną Dusz Polskich śmiałością, kiedyśmy niszczyli Prawa Przemocy, i zrzucali znamiona hańby, które podleganie Nasze na Nas wkładało, kiedy to czyniąc na początku Seymu opieraliśmy się i samym sobie, i tym, którzy Nas przez Nas poniżać przywykli, iam się nie cieszył; w ten czas wznieciła się w Sercu moim pociecha, w tenczas wzrosła nadzieia polepszenia losów Oyczyzny Naszey, gdyśmy uznali, że niedostatek Rządu w Oyczyznie, sporządzał nieszczęścia Oyczyzny, kiedyśmy osądzili, że poprawa Rządu, poprawi wszystko, i tym celem wyznaczyli Deputacyą do opisania Rządu, któryby i Nasze przedsięwzięcia potwierdził, i ubespieczył następców Naszych od upośledzeń, które My znieśli, i które dotąd ieszcze Nas trwożą, pociechę i nadzieie którą sam czułem, przelać pragnąłem i starałem się w Serca tych wszystkich, z któremi mówić mnie się dostało == Lecz iak krótko trwała pociecha; przyszedł czas, że Nam Proiekta do opisu Formy Rządu złożono, i gdy się ustawą jego zatrudnić mamy, gdyśmy namysłowi kilka tygodni oddali, przeświadczamy się, że Rządu niechcemy; mówiemy iedni, że czas Seymowania nie wystarczy na

http://rcin.org.pl

zamiar, aci to mówią którzy do skrócenia czasu przyłożyli się skutecznie; mówiemy drudzy, że są w Rządowych Proiektach Artykuły, o które się znieść potrzebniemy z Narodem i ia tak mówię, chociaż nie wszystko iak inni do Narodu odsyłać za potrzebę uznaię, któremusśmy ustawy, nie Proiekta przyrzekli; mówiemy ieszcze, że w niczym do Narodo nie potrzebna Odezwa, i gdy tak mówiemy, ani przez się, ani przez Narod nieupatruiąc w Narodzie Rządu, sprzeczkami resztę czasu wydzieramy sobie, i wydzieramy pomyślność Oyczyznie, nadzieie współ-Braciom Naszym, wdzięczność Nam samym z którą Nas powroconych Bracia przyimować gotowali się. Nikną z oczu moich nadzieie Dobra, rozpacz ich mieysce zabiera, zginie wróżona pomyślność Oyczyzny, zginiemy My, i tych, których ufać Nam daley nad czas zamierzony przymusiliśmy, zgubiemy.

Na wstępie do Opisów Rządu przyszłego, stawi Nam się zawadą Rząd trwaiący, Rząd Artykułami umowy Narodu z Królem ubespieczony, i stwierdzony wzaiemną przysięgą: Nayiaśn: STANY! życząc Rządu, uchylać do ustawy Jego zawady za potrzebę uznaymy, darmo daiąc przyczynę do sporów, zgodę w zamysłach Naszych wróżyć będziemy, skłońmy się części Rządu przez warunki Paktów Konwentów, pod Prawem KROLA Naszego zostawione ocalić, iak przysięgliśmy albo My sami, albo niedawni przed Nami Przodkowie Nasi, skłońmy się, bośmy to winni, bo przyszłość Nasza być bez przeszkody opisaną wymaga, życzę, pragnę i upraszam Was Nayiaśn: STANY: Zebyśmy Prawa KROLA Naszego zachowali w całości, niech ich używa, póki pomyślność Naszą przewlekać zechce Opatrzność, w przewleczeniu dni życia Jego. Niemamy się nad czym zamyślać, sprzeczki Nasze są o to: czyli to wolno Królowi, czego nie możemy zakażać. Przysięga Nasza iest urocsystym zakładem całości Praw pozwolonych Królowi, przysięga Króla iest dzielnym srzódkiem do wzbudzenia Serc Naszych, żebyśmy ziścili przyrzeczenia Nasze, gdy Nam są dochowane wzaiemnie.

Nayiaśn: KROLU! Smiem złożyć prożby z mieysca moiego u Tronu Pańskiego, żebyś rozdać raczył Wakanse, czekaiące Osób, które albo Radę, albo usługę W. K. Mci i Rzplitey sprawować maią: Wakuie Laska W. Littska, słyszałem, lubom nie pewny, że wakuie Podskarbstwo W. Littskie, spodziewam się (bo tak sprawiedliwość wierzyć mi każe) że wakować będzie Podskarbstwo W. Koronne, niech te ważne Urzędy bez sprawowania nie będą, niech Rzplita widzi, na kim wesprze ubespieczenie tych części Rządowych, które są powołaniem Urzędów wspomnianych.

Co do Ministeryów Nadwornych, które wakować maią, Krzeseł, które pamiątkami smutnemi zostały części od ciała Rzplite Naszey odpadłych, ieśli wakować będą, upraszać mam za powinność

http://rcin.org.pl

ność, żebyś W K Mść P. M. Miłościwy wstrzymać raczył rozrządzenia swoie do czasu, w którym Rzplita ustawę ogłosi, czyli zachowuie, czyli uchyla te dostoyności e. Są ieszcze w Prowincyach, Woiewodztwach, Ziemiach i Powiatach, Urzędy, które uznania czekaią, czy zachowane lub uchylone być maią? tych podobnież rozrządzenię zatrzymać raczysz Miłościwy KROLU. Wniesione są te myśli przez głosy Posłów, są też przez Proiekta wniesione, nie ograniczy to Praw wo W. K. Mci Pana Naszego Miłościwego, a Prawom Rzplitey ich powagę nienaruszoną zostawi. Jey iest Prawem stanowić Urzędy, Osoby dobierać iest Prawem W. K. Mci, i to wzaiemne ostrzegaią warunki

Co ieszcze z tych warunków wynika śmiem przełożyć przed Tronem W. K. Mci, zachowaną iest Dystrybuta Ministeryów wielkich do Seymu dla tego, żeby rekommendacye wysłuchanemi były, przyimiesz te Miłościwy KROLU z ust, które ie ważnie uczynić mogą, Prawa i zwyczaiu iest skutkiem, to w Przywileiach świadectwo które czytamy w słowach: *Na zalecenie Panów, Rad, i Posłów Ziemskich.*

Z tych także warunków pochodzi prozba, którą przekładam przed Tronem W. K. Mci, żeby Ministerya i Senatorskie Krzesła rozdane były, z względem na osiadłoście Ziemskie w Prowincyach, co do Ministrów, w Woiewodztwach co do Senatorskich Krzeseł: Osiadłość Ziemska, Miłościwy KROLU! iest tą rękoymią, która Urzędowi zapewnia surowe Urzędowych powinności pełnienie. Czytamy w Prawach, (*a*) że nikt tam Urzędu posiadać nie może, gdzie nie posiada własności, czytamy to w samey naturze, bo kogoż los tey Ziemi obchodzi, w którey własności niema, tak ustawa Rzplitey Na-

Az

(*a*) Ar: XII. z ROZDZIAŁU III.

Obiecuiemy i szlubuiemy pod przysięgą Naszą, którąśmy uczynili W. X. Litt: wszystkim Stanom, Obywatelom Jego &c. Iż w tym Państwie W. X. Litteskim, i we wszystkich Ziemiach Jemu przysłuchaiących dostoyności Duchownych i Swieckich, Zamków, Dworów, Gruntów, Starostw, Dzierżaw, Urzędów Ziemskich i Dwornych, Possesyi dzierżanie i pożywanie, i wieczności żadnych Cudzoziemcom, i Zagranicznikom, *ani Sąsiadom tego Państwa* dawać nie mamy, ale to wszystko My i Potomkowie Nasi Wielkie Xiążęta Litteskie dawać będziem powinni tylko Litwie, Rusi, Zmuydzi, i Rodzicom Starożytnim i urodzeńcom W. X. Litt: i innych Ziem temu Xięstwu należących, a ktoby się z Cudzoziemców i z Sąsiadow tego Państwa &c. ważył co z tego uprosić, wziąść, i w dzierżenie przyiść, a upomniony tego zaraz nie puścił, tedy maiętność Jego &c. Wszakże i Tubylcom chociaż i Rodzicom, W. X. Litt: dostoieństwa i Urzędy wszelakie maią być dawane dobrze znacznym, i prawdziwie, ale niezmyślnie w tym Woiewodztwie osiadłym, a chociażby kto obcego Narodu za swoie zasługi w tey Rzplitey, ku osiadłości przyszedł. &c. Tedy tylko osiadłości oney używać ma a uczyniwszy przysięgę &c. Na Dostoieństwa i Urzędy Duchowne i Swieckie nie maią być przypuszczeni, ani od Nas Hospodara ustanowieni, czego Pieczętarze i Pisarze Nasi, z powinności swoiey przestrzegać będą winni.

szey gruntowna mieć chciała, i chciała przezornie, żeby każda powinność złączona była z osobistą potrzebą, i interessem: Urzędnicy są sługami Prawa, winni są kroków, któremi niedogadzają Prawom, któremi opuszczaią co Jm zachować kazały Prawa, nie zawsze idzie za winą kara, raczey chcieymy, iak chcieli Przodkowie Nasi żeby zawstydzenie poprzedzaiąc postępek, odwracało od winy, i winy w Rzeczypospolitey Naszey czyniąc nie znane, tym samym uczyniło niepotrzebnemi kary: Tak stanie się gdy podług dawnych ustaw, Urzędnik osiadłością przywiązany do społeczności, w poszród którey Urząd sprawuie, obowiązany do Obrad mieyscowych, patrząc na współ-Obywatelów, i od nich będąc patrzanym pierwey winy unikać będzie, żeby o nią zawstydzony nie był, niż kary lękać się uczuie potrzebę; słabym iest kara odstręczeniem od winy; ten k o od winy stronić nie nawykł, albo gardzi karą, albo iey chronić się umie: w Urzędach samo Prawo uważać należy, rządzi one, i od rządzonych być poważane powinno, patrzyć, i być patrzanym musi, być więc łączeni powinni Rządzący z temi, któremi rządzą, tak Rządzący między rządzonemi strzedz się będą, żeby nie stracili powagi, rządzeni przed oczami Rządzących strzedz się będą, żeby niezasłużyli przygan, a tego sama tylko osiadłość dostrzeże skutecznie, że pilni własności, pilni oraz będą powinności Urzędów swoich.

Inna ieszcze iest prozba moia Nayiaśn: Miłościwy KROLU, którą łączę z przełożeniami Posłów, którzy przedemną mówili, w rozrządzeniu Krzesłowych wakansów, racz Nayiaśn: PANIE Nas Posłów za Kandydatów nie liczyć, winnismy dotrwanie w Urzędach Naszych, do czasu, któryśmy naznaczyli dla siebie, nic Nas ani odwołać, ani odwrócić od powinności naszych nie może i nie powinno; Był czas, w którym się przeznaczenia Nasze podług Prawa kończy-

ły

ROZDZIAŁ III. AR. VI.

Na ktore to Seymiki maią zieżdżać i bywać te Osoby, Biskupi, Woiewodowie, Kasztelani i Urzędnicy Ziemscy, Xiążęta, Panowie i Szlachta, każdy w swym Wwodztwie albo Powiecie &c. *Konst: Convocationis* 1764. *Fol* 181. *o Wakansach W. X. Litt:*

Reassumuiąc Konstytucye Annorum 1563. 1717. Warniemy. Jż Senatorye, Dygnitarstwa, Urzędy wszelkie W. X. Litt: Samym tylko Obywatelom W. X. Litt: w teyże Prowincyi, Possesye swoie nie zmyślone, także Personalia w teyże Prowincyi merita maiącym, były konferowane, *sub nollitate obtinendorum privilegiorum;* ieżeliby przez niemaiących Possessyi, i żadnych zasług w Prowincyi W. X. Litt: były *in posterum* otrzymane.

Biskupstwa i Opactwa *Ritus Graeco Uniti*, ażeby rodowitey Szlachcie niewątpliwą *de stirpe Nobili* zaszczyconym procedencyą, były *in posterum* za Przywileiami konferowane, a WW. Pieczętarze Oboyga Narodów, aby Przywileiów nie pewney Szlachcie nie pieczętowali *Sub nullitate obtentorum Privilegiorum* za wieczne postanawiamy Prawo.

Pa-

http://rcin.org.pl

ły, a Bracia Nasi, którzy Nam zaufali, odzyskiwali Prawo, innych podług zaufania swego obierać, rzekliśmy: Posłuymy daley, rzekliśmy, żeby Nam dłużey ufano, i zakazaliśmy Woiewodztwom innych na mieysca Nasze wybierać, nie było to zdanie powszechne, ale będąc zdaniem większości? wszystkich powszechnie do zachowania obowiązało, możemyż niezachowywać własnego względem siebie Prawa, gdy względem Nas, zachował go cały Narod, i ufa Nam, żeśmy ufać kazali; stopniów pierwszych doskonałe i wierne odbycie, iest iedyną zaletą do drugich, nim pierwsze skończemy? Do drugich przechodzić, ani Prawa ani wolności niemamy. Nayiaśn: KROLU, do zalecen i zasług stosować się w dobieraniu Osób Urzędom podług Praw Polskich zwykłeś, zasługi Nasze na Seymikach Relacyinych okazać czekamy, i ztamtąd racz KROLU Nayiaśn: zasług Naszych świadectwa czekać, ieszcześmy niezakończyli powinności Naszych, ieszcze zasługi Nasze wątpliwe, ieśliśmy szczęśliwi, że Nas Miłościwy PANIE godnemi Twoiey skłonności uznaiesz, zakaż skłonności, żebyś dogodził Prawu, żebyś się do słuszności stosował, która bez świadectwa współ-Braci Naszych ieszcze pewną nie iest, i ieszcześmy wątpliwi, czyli świadectwo zyskamy, a nawet czy zasłużemy, niech między Nami szczęśliwy, czeka przyznania czy zasłużony, zasłużonym tylko należy nadgroda, i uwieńczenie zasługi, znaydzie go oko W. K. Mci w zaciszu domowym, a w tenczas gdy odda sprawę z iednych wykonań, które zaufaniu był winien, drugich mu poruczeń zaufać raczysz, upraszam oto W. K. Mci nie w myśli ograniczenia Prawa Jego do dystrybuty, ale w celu ocalenia Praw Naszych, w celu ochronienia Nas od posądzeń Publicznych i obwinienia, w celu ubespieczenia zamysłów Prawodawczych, którychbyśmy umnieyszonym Stanem Rycerskim albo niedokonali, albo źle dokonali, w celu naostatek usprawiedliwienia rozrządzeń w Wakansach, na które zasłużeni czekaią, gdy od Nas Posłów zasług ieszcze powszechność czeka; nie racz mi Nayiaśn: KROLU za złe poczytać, gdy o Turnum dopraszać się będę, ieżliby to kwestyą stawać się miało, na co Prawo iuż zaszło, czyli Poseł przed zakończeniem funkcyi swoiey, przed usprawiedliwieniem Jey wykonania na Relacyinych Seymikach, może porzucać Urząd, który sprawuie, i różne od tego powołanie przedsię brać? Mowiłem, com myślił, co myślić i mówić przekonanie kazało, przy tym obstawać

W Rozdawaniu Dygnitarstw, Krzeseł Senatorskich, Starostw Sądowych, Prowentowych i Dzierżaw wszystkich, Wakansów Duchownych i Swieckich, według dawnych Praw i zwyczaiów z Przodkowskimi Naszemi umowionych, zachować się obiecuiemy.

http://rcin.org.pl

będę, a do Was się Nayiaśn: STANY odwracam: Będziemyż źle cenić czas, któryśmy tak krótki, tak ważnym i tak licznym nazbyt czyli zamiarom? Będziemyż przedsiębrać, i niezałatwione odrzucać materye, które wymagaią być załatwione? Postrzeżemy że smutkiem i zgubą że czas się kończy, a losy Oyczyzny ubespieczone nie są; Wszedł dzień wczorayszy na materyi ważney, ale zmieszaney, została nie zrozumiana do dalszey sprzeczki, do dalszey czasu utraty, mówiono o Elekcyi albo Sukcedowaniu Królów Następnych, a nie o tym radzić Nam należało; podano Nam Uniwersału Proiekt, żebyśmy się u Narodu pytali, czy Interregna zachować, czy Królów Następnych obierać woli, i o tym radzić mieliśmy, kwestya zmieniona zamiast naradzeń, była powodem do żalu nad czasem: czy się pytać Narodu o Prawo Jego, czy Nam samym o nim stanowić przystoi? Tom ia postrzegał namysłu potrzebą, wolałbym gdy by potrzebą nie było, ale kiedy stało się, wiedzieć o tym od Narodu musiemy, czego bez Narodu rozeznawać Nam się nie godzi, Jego iest Prawem mieć Królów, Jego Prawem Królów obierać, Jego Prawem być musi dożywotnych albo Następnych stanowić, nie nad stylem Uniwersału, nie nad pobudkami w nim zażytemi, nie nad wywodem iakiego zażyć należy, ale nad rzeczą zastanowieni, rzecz rozeznawszy, Jey opisanie Sekretarzowi Seymu zostawić można.

Ży-

Item a Fol: 201.. ad 202.

Za Honory i Dignitarstwa, za Urzędy wszelkie i Wakanse tak Duchowne iako i Swieckie, w Koronie i W. X. Litteskim offerencyi pieniężnych *ulto Titulo* pretendować nie będziemy; Owszem gdyby się kto *ex Civibus* ważył za iaki Urząd i Dygnitarstwo Nam co ofiarować i dawać, tedy za dowiedzeniem tego, nie tylko ma *Officio carere vel Dignitate*, ale *eo ipsoi pro incapaci* ma być rozumiany, *& ad cujusvis Nobilis Instantiam* w Trybunale, ktorego Juryzdykcyi *Conventus subesse dignoscetur & quevis Regestre* sądzony i karany być powinien. *Które to Urzędy solis bene meritis*, w Rzplitey *Catholicis*, *Nobilibus Terrigenis & atate Vigentibus Possessionatis* w Woiewodztwach i Ziemiach, a W. X. Littskim i Powiatach podług Prawa, co do Krzeseł, Starostw Grodowych, i Urzędów (*exceptis Scartabellis* ktorzy do niczego należeć nie maią) *cetere* powinny.

Fol: 202. Wakanse *extra tempus Consiliorum* naydaley w Sześć Niedziel iako się o tym dowiemy, a na Seymach *ante omnia* konferować, i zaraz komu są konferowane Publicznie za upomnieniem się Izby Poselskiey mianować, i one według Praw Statutu, i wyższego opisania rozdawać będziemy *tuendo* Pieczetarzow &c.

Ibidem wyżey W ieden Dom, a dopiero iedney Osobie *Suprema Ministeria Status:* Jako to: Buław, Pieczęci, Lasek Marszałkowskich, Podskarbstwa w Koronie i w W. X. Littskim, &c. nie dawać przyrzekamy. NB. różność Ministeryów *Status od Urzędow* Dworu.

203. Dwor stanowi Naszemu przystoyny z Narodu Polskiego i Littgo.

208. Urzędy Podskarbstw Nadwornych Koronnych i Litewskich przy swoich Prawach zachowane mieć chcemy.

polona.pl

Głos Kollegi mego JW. Brzostowskiego Posła Trockiego, gdy Nam odradza zamysł o Rządzie, i wszystko w odkładzie zostawić życzy, niewystarczenie czasu przywodząc, daie Nam powod myślić o Stanie, w iakim zostawiemy Oyczyznę Naszą: rozważcie Nayiaśn: STANY okoliczności Europy, co Nam obiecuią, i czym Nam grożą, zamyślcie się żeście Woysko podnieśli, Skarb zbogacili, władz nad siłami nieubeśpieczyli, to rozważaiąc myślcie o Rządzie, i myślcie o czasie, który by ustawie Jego wystarczył.

Zwracam się ieszcze do Tronu W. K. Mci, proszę niech Prawa Jego w Dystrybucie Wakansów niezastanawia, tylko samo Prawo, niech Urzędnicy maią osiadłość w tych częściach Kraiu, w których Urzędy sprawować maią, niech zatrzymane będą Urzędy, które przeznaczenia utwierdzonego nie maią, niech powinność Posłów nie będą przerwane powołaniem innym, póki powołania nieskończą, póki niedokonaią czasu, który własnym Prawem przepisali dla siebie, póki współ Braciom nie zdadzą rachunku, do którego się obowiązali przez Prawo, które ustanowili.

XVIII. 2. 500.

http://rcin.org.pl

XVIII. 2. 500

http://rcin.org.pl

3272